

POLJA

ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA

NOVI SAD - GODINA XXVII - CENA 10 DIN.

januar

'81.

broj

263

tematski blok: semiotika/
semiologija teatra (II deo)
1-18. strana

Dugmad

petar joksimović

MAJSTORSKA POSLA

*Dolaze majstori sa reka
Da nas nauče, da nam pomognu:
Oni znaju sve, mogu sve.
Uvode nam reke u sobu
Sa nepogrešivim instrumentima.
Mi, naravno, spavamo, spavamo
Pošto smo pročitali sve novine,
Sve knjige, najeli se i saznali
Da jesti je isto što i živeti;
Radio u predsooblju sve vreme
Emituje poučne emisije.*

*Spavamo, spavamo na hladnim talasima.
U snu pipamo perforirane trake
Čitamo prstima da je svet večan,
Da je naš život večan.*

*Vetrovi se dižu polako sa reke
Kruže oko planete i nestaju
Majstorima pod mišku:*

Samo vetrovi nisu večni.

DUGMAD

*Kada gradovi najzad
Pojeđu svoje trule džigerice,
Umreće.*

Umreće.

*Peške idemo u polja.
Jedemo poslednje mleko
U prahu.*

*Prve noći
Zvezde dobrovoljno svetlucaju,
Jedan se dere:
Mi smo deo sunčevog sistema.*

*Ostali, ozbiljniji
Zabadaju dugmad sa košulja
U zemlju,
I čekaju da bar nešto izraste.*

*Izraste li,
Sve je rešeno.*

Onakav kakav si potpun

ježi grotovski

Postavljeno je pitanje shvatanja gesta kao znaka. To jest, da postoji nešto kao gest i da to ima značenje... Prema tome, da li postoji sadržaj ili — posebno — sredstvo za njegovo izražavanje? Da li najpre treba imati koncepciju, a zatim tražiti puteve njene realizacije? Obično se misli da postoji samo jedna, upravo takva mogućnost. Moram priznati da to u osnovi smatram lažnim. Stupajući na takav put unapred si podeljen na mišljenje i delanje, na nameru i život, imaš posla s izvesnim unapred zasnovanim »mislima«, a zatim tražiš način kako da ih ilustruješ. Naravno, tako nešto se može konstruisati i ono će biti logično, neke misli se mogu izneti, ali ta tvorevina nikada neće stvarno obuhvatiti u potpunosti ni onog koji ju je pripremio, ni onog koji s njom opšti. Jer, ne postoji način da se dođe do potpunosti podelama. To je — dodajmo — beznačajan aspekt šireg problema, one večne, utvrđene podeljenosti na telo i dušu, razdvojenosti koja se u skomije vreme određuje kao razlika između intelekta i tela, ili — drukčije još — kao razlikovanje psihičkog i fizičkog. Neko je od vas ovde rekao o »psihičkom činu« koji — tobož — tražim. Kao da čin, uopšte, koji tražimo, može biti samo psihički. U njemu (ili takođe k njemu) čovek deluje svojim živim prisustvom, telesan je u obličju drugog. Opšti s drugim kao otevljeno biće. Stoga je govoriti o njegovom aktu kao čisto duhovnom — apsurd.

Kakva je perspektiva pred nama? Perspektiva koja prevazi-lazi glumu, zajedno sa svim pretvaranjem, svim igrama. Na terazije je stavljena čovekova punoća. Ljudsko biće u svojoj potpunosti — ili ono što je čulno, a istovremeno ozareno; duh je telo, telo je duh, seks i ozarenost. Čak bi se teško moglo reći da li je to fizičko ili psihičko, jer je to isto. Tu je gluma doslovno odbačena.

Postoji reč koja u mnogim jezicima ima dvojak smisao: reč »otkrivati«, »otkriti«. Otkrivati sebe znači nalaziti sebe, a istovremeno otkrivati ono što je skriveno: odslanjati. Ako želimo sebe da otkrijemo (kao dotle nepoznatu zemlju), moramo se otkriti (odsloniti, pokazati). »Pronaći-odsloniti«. Ima nečeg izuzetno preciznog u tom dvojakom značenju.

Šta znači: ne skrivati se? Jednostavno biti — sav — »onakav sam kakav sam« — time se otvaraju naše iskustvo i život. A svako pravo iskustvo našeg života ostvaruje se kroz to da je neko sinama. I nema značenja da li to, to drugo biće, postoji sada — u ovom trenutku, da postoji ili je nekada postojalo, ili će tek postojati; ono ili već sada stvarno postoji, konkretno ili kao potreba koja se ostvaruje — »on«, onaj drugi, koji dolazi, izlazi iz senke, ulazi u naš život, u nas otevljene, nas od krvi i mesa. Velika smo knjiga u koju je upisivano prisustvo drugih ljudskih postojanja, zahvaljujući čemu svako pravo iskustvo postaje konkretno. Telesno i konkretno su te vrste iskustva, jer su dopuna mene i nekog drugog. Iz stvarnih iskustava znamo: nešto se sa mnom događa. A događa se najkonkretnije: u čulima, u koži, u ćelijama. Mi to ne posedujemo, ono nas uzima — i onda čitavo naše biće podrhtava, vibrira. Živi smo tok, reka reakcija, potok impulsa, koji obuhvata naša čula i čitavo telo. Upravo to je onaj »stvaralački materijal« o kojem zapitkujete. Znači nisu mišta drugo već samo — kada za to dođe vreme — konfrontacija s nekim spolja. Do takvog susreta dolazimo ne zato da bismo preoblikovali naše iskustvo, već da bismo ga izneli na videlo. Prema tome, znake ne treba izmišljati, unapred ih tražiti, žonglirati njima.

Premda se može dogoditi, kada postignemo nešto što će otkriti naš vlastiti život, da poželimo da ga prodamo drugima. U tom slučaju to neizbežno umištavamo: ostajući na izgled ono isto biće do kraja umišteno: ropstvo ne ostavlja mesto istini. Jer nije u pitanju saglasnost gledaoca. Ne treba želeći prihvatnje gledaoca, već ga treba prihvatiti. Sama reč »gledalac« je, uostalom, teatralna, mrtva, ona isključuje susret, isključuje odnos čovek-čovek. Ako nepoznatom odbijamo kredit poverenja, jednostavno nismo dužni da ga odurnemo. Ukoliko ga propuštamo, znači da očekujemo da nam bude bližnji, prihvatamo ga. To je prirodna situacija. Naša odvažnost da otkrijemo sebe, da otkrivamo sebe, mora prevazići sledeću teškoću koju stvaraju oči nepoznatog. Ni-

Bunjevac * Cvetković * Cvjetičanin * Elbo * Grotovski * Lazić * Mišćević
* Pavkov * Rufini * Sabgir * Stojanov * Špiro * Veltruski * Vidojković * Žižović